

DENGE VE DENETLEME BÜLTENİ

DENGE VE DENETLEME AğI AYLİK BÜLTENİ

Editörden;

Merhaba,

2021'in sonuna geldiğimiz Aralık ayında "işleyen bir denge denetleme sistemine bir adım da olsa yaklaşalım" diyerek sizlerle buluştuğumuz bültenimizde karşınızdayız.

Türkiye için hem salgın hem de ekonomik zorluklarla geçirdiğimiz bir yılı geride bıraktık. Denge ve Denetleme Ağının reform grupları çalışma alanları (Anayasa, Yasama, Yürütme, Yargı, Yerel Yönetim, Medya, Sivil Toplum) ve Toplumsal Cinsiyet Eylem Planımız çerçevesinde ayrı ayrı ele aldığımız güncel gelişmeleri denge ve denetleme ölçütleriyle bu sayımızda da değerlendiriyoruz.

2022'de de farklılıklarımızla birlikte özgürce yaşadığımız, haklarımızın güvence altında olduğu, adil, eşit bir Türkiye hayaliyle birlikte düşünecek ve elbette birlikte yol alacağız. İlk günkü gibi, 'hayalini kurduğumuz Türkiye için denge ve denetleme şart' diyor ve güçlü bir denge denetleme sistemi için birlikte üretmeye devam ediyoruz. Demokratik, özgür ve adil bir yıl diliyoruz.

Keyifli okumalar.

Aralık'ta da gündem ekonomi

Kasım ayında olduğu gibi Aralık ayında da ekonomi Türkiye'nin ana gündemi olmaya devam etti. Özellikle Aralık ayı içerisinde yaşanan hızlı kur artışları ve yükselen fiyatlar bu gündemin ana başlıkları oldu. Muhalefet ve iktidar partileri arasında yoğun tartışmalara neden olan bu gündem, iktidarın döviz kurlarının TL karşısındaki yükselişini engellemek için aldığı yeni önlemlerle farklı bir boyut kazandı. Kur korumalı TL vadeli mevduatı olan bu yeni finansal araç da iktidar ve muhalefet partileri arasında tartışıldı. Özellikle bu yeni politikanın ilan edildiği akşam döviz kurlarında yaşanan sert düşüş, sürecin şeffaflığı sorusunu gündeme getirdi. Farklı görüşler olmakla beraber alanında saygın iktisatçılar bu yeni uygulamanın hazineye getireceği yük, enflasyondaki artış ve döviz kurlarının TL karşısında beklentilerin altında değer kaybedeceği gibi çeşitli çekincelerini belirttiler. Akabinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu bu tip açıklama yapan uzmanlardan 26'sı hakkında kurdaki hareketi manipüle ettikleri gerekçesiyle suç duyurusunda bulundu.

Denge ve Denetleme Ağı olarak bu yeni finansal uygulamanın teknik detaylarına ilişkin yorumları iktisatçılara bırakıyoruz. Ancak geçtiğimiz bültenlerimizde de altını çizdiğimiz gibi ülkede yaşanan ekonomik sorunların temel kaynağını demokratik denge ve denetleme bileşenlerinin bütününde yaşanan bozulma olduğunu bir kez daha vurgulama ihtiyacı duyuyoruz. Birden fazla kez değiştirilen hazine ve maliye bakanları, görevden alınan Merkez Bankası başkanları ve Banka içerisinde yapılan görev değişiklikleri, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığında yaşanan geriye gidiş bu sürecin temel yansımaları olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle Denge ve Denetleme Ağı olarak Türkiye'nin bu alanlardaki yapısal sorunları çözülmedikçe alınan bu tip önlemlerin Türkiye'deki hayat pahalılığı, işsizlik ve gelir adaletsizliği gibi vatandaşların gündelik hayatlarını derinden etkileyen ekonomik sıkıntılara çözüm olamayacağını düşünüyoruz.

Bütçe kanunu TBMM'de kabul edildi

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) ana gündem maddesi oldukça tartışmalı geçen bütçe görüşmeleriydi. Meclis'te yaşanmasını kabul edemeyeceğimiz görüntülerin de yaşandığı ve 12 gün süren bütçe görüşmeleri sonrasında 2022 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi 18 Aralık 2021 tarihinde TBMM'de kabul edildi. 2022 yılı merkezi yönetim bütçesinin karşılaştırmalı ve detaylı analizi için mecliste.org tarafından geçtiğimiz hafta yayımlanan raporu [buradan](#) inceleyebilirsiniz.

Gerek parlamenter gerekse başkanlık sistemlerinde bütçe hakkı, yasama erkinin yürütmeyi denetim araçlarının en önemlilerinden birisidir. Siyasi iktidarın kullanacağı kamu kaynaklarını ve yapacağı harcamaları gösteren Merkezi Bütçe Kanunu, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle beraber doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulan tek kanun teklifi niteliğindedir. Özellikle sert kuvvetler ayrılığına dayanan demokratik başkanlık sistemlerinde bütçe onayı, yasamanın yürütmeyi denetim araçlarının başında gelmektedir. Ancak Türkiye'de halihazırda uygulanmakta olan sistemde TBMM tarafından onaylanmadığı takdirde bir önceki yılın bütçesi yürürlüğe girebilmektedir. Bu da yasamanın denetim yönünden etkinliğini oldukça azaltmaktadır. Bununla beraber Cumhurbaşkanının aynı zamanda mecliste en çok sandalyeye sahip parti grubunun da lideri olduğu göz önüne alındığında bu anlamda da yasama ve yürütme arasında etkileşim oluşmaktadır. Tüm bunlar Türkiye'de yürütmenin hesap verebilirliği, şeffaflığı ve yasamanın yürütmeyi denetim yönünden etkinliğini oldukça olumsuz etkilemektedir.

Basın kartı yönetmeliğine Danıştay'dan yürütmeyi durdurma kararı

Basın kartı yönetmeliğinde 20 Mayıs 2021'de medya bağımsızlığını ve gazetecilerin ifade özgürlüğünü olumsuz etkileme potansiyeline sahip yeni bir düzenleme yapılmıştı. Yeni düzenlemeyle İletişim Başkanlığı'nın basın kartı verme/iptal etme yetkilerini oldukça arttıran bu düzenleme, çeşitli gazeteci dernekleri ve sendikaları tarafından eleştirildi.

Sonrasında Türkiye Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Cemiyeti Derneği ve Türkiye Foto Muhabirleri Derneği yürütmenin durdurulması istemiyle Danıştay'a dava açtı. 18 Aralık 2021'de Danıştay "İletişim Başkanlığının yetkisinin kart vermekle sınırlı olduğu; kartın kimlere verileceği, hangi hâllerde basın kartının iptali gerekeceğinin belirlenmesi konusunda yetkisinin olmadığı" gerekçesiyle yürütmeyi durdurdu.

Denge ve Denetleme Ağı olarak Türkiye'de ifade özgürlüğü ve bağımsız ve tarafsız medyanın demokratik bir denge ve denetleme sistemi için yaşamsal olduğunu birçok çalışmamızda vurguladık. Danıştayın bu kararını bu yöndeki geriye gidişi hızlandıracak bir yönetmeliğin iptali niteliğinde olduğu için olumlu buluyoruz. Yürütme erkine bağlı siyasi bir kurum niteliği taşıyan İletişim Başkanlığı'nın geniş yetkilerle basın kartı verme ve iptal etme yetkisi, Türkiye'de alternatif bilgi kaynaklarına ulaşma, medyada çoğulculuk, ifade özgürlüğü, ve bağımsız ve tarafsız medya gibi yaşamsal konularda son derece olumsuz etki yaratabilecek bir gelişmedir.

CHP grup toplantısına erişim engeli

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun 11 Şubat 2020 tarihinde yaptığı TBMM'deki parti grup konuşmasına erişim engelli getirildi. Cumhurbaşkanı'nın kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle Cumhurbaşkanı avukatı tarafından yapılan başvuru aynı gün İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliği tarafından kabul edildi ve söz konusu içeriğe erişim engellemesi getirildi. Sonrasında Cumhuriyet Halk Partisi kararı veren hakimi "nesnel karar vermeme" ve "yasama erkinin görevine müdahale etme" gerekçeleriyle Hakimler ve Savcılar Kurulu'na şikayet etti.

Türkiye özellikle son yıllarda siyasi düzeyde oldukça derin bir kutuplaşma sürecine girmiştir. Yapılan konuşmanın içeriğinden bağımsız olarak konuşma TBMM çatısı altında grup toplantısında yapılmış ve bu nedenle Anayasa uyarınca yasama sorumsuzluğu altında güvencededir. Benzer şekilde alınan karar ifade özgürlüğü çerçevesinde de sorunludur. Denge ve Denetleme Ağı olarak demokrasinin omurgasını oluşturan adil ve özgür siyasi rekabetin yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı örselendiğinde gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını altını bir kez daha çiziyoruz. Yapılacak acil düzenlemelerle Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının tesis edilme gerekliliğini de tekrar vurgulama ihtiyacı duyuyoruz.

İstanbul Büyükşehir Belediyesine Teftiş

Aralık ayının sonlarına doğru gündem konusu olan bir başka gelişme ise İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun 15 Aralık 2021 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada İstanbul Büyükşehir Belediyesinde çalışan '557 terörist olduğuna' ilişkin açıklamalarıydı. Bu açıklamadan iki hafta sonra Bakanlığın sosyal medya hesabından bu kişilerin hangi 'terör örgütleriyle iltisaklı ve irtibatlı' olduğuna ilişkin bir açıklama yapılarak bir teftiş süreci başlatıldığı duyuruldu. Sonrasında İBB başkanı tarafından yapılan açıklamalarda ise belediyede işe alım süreçlerinin adli sicil kaydı gibi temel prosedürler işletildiğini ve İçişleri Bakanının yaptığı ilk açıklamadan sonra konuyla ilgili teftiş kurulunda bir araştırma ve soruşturma izni verilerek konuyla ilgili İçişleri Bakanlığında bilgi istendiğini ancak cevap alınmadığının altı çizildi.

Denge ve Denetleme Ağı olarak özellikle son yerel seçimler sonrası merkezi yönetimle yerel yönetim arasında yaşanan siyasi kutuplaşmayı kaygıyla takip ediyoruz. Hukuki ya da idari işlem yapılmadan siyasi nitelikte açıklamalarla sürecin başlatılmasını da bu kutuplaştırmayı derinleştirici bir faktör olarak görüyoruz. Bu sürecin şeffaf bir şekilde ve nesnel hukuki ve idari kriterler üzerinden yönetilmesi ve günlük siyasi polemiklerden arındırılması gerektiğinin altını çiziyoruz.

Dedi ki;

Hazine ve Maliye Bakanı Nureddin Nebati: "20 Aralık'ta kimse devreye girmedi, sadece binlerce bireysel satıcı devreye girdi, adeta yarıştılar. O gece dövizini bozdurmak için adeta insanlar yarışa girdi. Türk lirası mevduatlar 38 milyar lira arttı."

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: "Gelecek projeksiyonlarımızın odağını oluşturan 2053 vizyonumuzun ilk ve en iddialı hedefi olan yeşil kalkınma devrimine uygun adımları da içeren bütçemiz, yenilikçi ve çevreci yönleriyle öne çıkmaktadır. Bugüne kadar olduğu gibi 2022 bütçesini de belirlediğimiz gelir ve gider tabloları çerçevesinde ülkemizin hedeflerine ve milletimizin refahına hizmet edecek şekilde hayata geçireceğiz."

HDP Eş Genel Başkanı Mithat Sancar: "Erken seçim önergesini TBMM'ye getirmeliyiz. Sandığı getirelim, halkın önüne koyalım. Bu sistem yoksulluk üretiyorsa, o sistemin yoksullukla mücadele etmesini bekleyemeyiz. Yeni ekonomi modeli bu ülkeyi ucuz emek cennetine çevirmektedir. Bu ülkenin halkları için ise cehenneme çevirmektedir."

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli: "Döviz yükselirken borsanın düşmesi, üstelik piyasalarda anormal oynaklıkların kısır döngü içinde artış sergilemesi Türk milletinin ve Türkiye'nin düşmanca bir senaryoya maruz kaldığına bariz işarettir. Geçmişte benzerlerine şahit olduğumuz operasyonların bir yenisi daha sahnelenmektedir."

İYİ Parti Grup Başkanvekili ve TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi Erhan Usta: "Cumhurbaşkanına torba bütçe ile yetki veriliyor. Müstakil bir kanun olmalı ve hangi harcamanın ne kadar ve nereye kullanılacağı belirlenmeli. Oysa son verilere göre 300 milyar lira bütün olarak Cumhurbaşkanı'nın kullanımı için veriliyor. Bu doğru bir düzenleme değil."

CHP İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi: "Öyle anlaşılıyor ki ek bir bütçe teklifi getirilecek."

CHP İstanbul Milletvekili İlhan Kesici: "9 liradan itibaren kur artışı, ekonomik sebeplerden dolayı değildir. Siyasete olan güvensizliktir. 'Biz haklıyız' diyeceksiniz, biz de 'Hayır değilsiniz' diyeceğiz. O zaman bir hakeme başvuracağız. O hakem sandıktır."

Türkiye Gazeteciler Sendikası Avukatı Ülkü Şahin: "Bu karar, gazetecilerin basın kartı mücadelesinin haklılığını bir kez daha ortaya koymuştur. Önceki kararlarda Danıştay, yalnızca düzenlemelerin hukuki belirsizliğine değinerek yürütmenin durdurulmasına karar verirken, bu son kararında İletişim Başkanlığına yetkilerini sınırlarını çizmiştir."

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu: "Bizim kimsenin belediyesiyle işimiz yok, bizim terörle mücadele ile işimiz var. Türkiye'yi alarmda tutmak zorundayız. Bu konu siyasi değil, bir güvenlik meselesi."

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu: "İBB olarak, belediye başkanı olarak bir kısım işlemler başlattık. Devlet adabına uygun bir biçimde bu beyanı ciddiye alarak, 15 Aralık'ta teftiş kurulunda bir araştırma ve gerekiyorsa da soruşturmaya izin verdim."